

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 17.1.2007
COM(2007) 14 konč.

SPOROČILO KOMISIJE SVETU

o začetku posvetovanja s Fidžijem v skladu s členom 96 Sporazuma iz Cotonouja

SPOROČILO KOMISIJE SVETU

o začetku posvetovanja s Fidžijem v skladu s členom 96 Sporazuma iz Cotonouja

I. Zgodovina

Treba je opozoriti, da je po državnem udaru in ugrabitvi talcev maja 2000 Komisija junija istega leta predlagala začetek posvetovanja v skladu s členom 96 Sporazuma iz Cotonouja, s čimer se je julija Svet soglasno strinjal, tako da se je posvetovanje začelo oktobra 2000. Leta 2001 je bila posledično odločena delna prekinitvev razvojnega sodelovanja, zadnje sankcije pa so bile ukinjene 7. novembra 2003. V tistem času je obveljalo mnenje, da je posvetovanje, združeno z delno prekinitvijo razvojnega sodelovanja, koristno za spodbujanje pozitivnega razvoja dogodkov na Fidžiju. Vendar je ob upoštevanju dejstva, da se šest let pozneje Fidži spopada z novim vojaškim udarom, jasno, da demokratične institucije in kultura demokracije niso dovolj močne in da je zato treba tokrat sprejeti drugačen pristop.

Po skoraj dvomesečnih napetostih med vlado in fidžijsko vojsko so 5. decembra 2006 vojaške sile pod vodstvom vojaškega poveljnika Voreqeja Bainimarama strmoglavila demokratično izvoljeno vlado ministrskega predsednika Laisenia Qaraseja. Videti je, da je vojaški udar na začetku potekal brez prelivanja krvi. To je bil četrti vojaški udar na Fidžiju od leta 1987.

Poudariti je treba, da je bila Qarasejeva vlada izvoljena maja 2006 na splošnih volitvah. V skladu z novo politiko EU o okrepljenem sodelovanju s pacifiškimi otoki je EU poslala misijo za opazovanje volitev v polni sestavi, ki jo je kot glavni opazovalec vodil bivši madžarski minister in poslanec Evropskega parlamenta István Szent-Iványi. Opazovalci EU so menili, da so volitve potekale pravilno. Zato ni dvoma, da je bila Qarasejeva vlada demokratično legitimna ter ji je pripadala velika večina v parlamentu.

Poveljnik je izvršno oblast odvzel predsedniku Iloilu, odstavil ministrskega predsednika Qaraseja, razglasil izredno stanje in postopoma utrdil oblast vojske. Več pomembnih oseb je bilo s silo priprtih in zaslišanih, večino teh so nato izpustili in jih razrešili njihovih nalog, med njimi so zlasti podpredsednik, vršilec dolžnosti vodje policije ter direktor ministrstva za finance, ki je obenem nacionalni odredbodajalec Evropskega razvojnega sklada za Fidži.

Zaprisegel je začasni „ministrski predsednik“, 77-letni bivši vojaški zdravnik in diplomat. Njegovo prvo dejanje je bilo nasvet, naj poveljnik razpusti parlament, kar je ta tudi storil. Začasni „ministrski predsednik“ je odstopil 4. januarja 2007. Ministrski predsednik Qarase medtem vztraja, da je legitimni ministrski predsednik Fidžija.

II. Sedanje razmere

Razmere niso povsem stabilne in se še naprej spreminjajo. Vojska je v lokalnem tisku objavila razpise za prijavo kandidatov na ministrska mesta. Veliki svet poglavarjev, ki po fidžijski ustavi imenuje predsednika in podpredsednika, se je sestel 20.–22. decembra 2006 in priporočil več ukrepov, vključno z vrnitvijo vojske v kasarne. Poveljnik je kritiziral veliki svet poglavarjev in izjavil, da se bo ta v prihodnosti lahko sestajal samo po njegovem dovoljenju. Na začetku januarja 2007 so se razmere poslabšale, saj je predsednik podprl vojsko in imenoval poveljnika za začasnega ministrskega predsednika. Kmalu za tem se je začel pritisk

na sodno oblast. Fidžijski mediji so 5. januarja 2007 poročali, da je med zaslišanjem s strani vojske neki moški izgubil življenje.

Do vojaškega udara je bilo precej nasprotovanja. Na dan udara je predsednik Iloilo izjavil, da dejanj vojske ne podpira niti obsoja, vendar je svoje stališče spremenil 4. januarja 2007. Tradicionalni poglavarji in verske skupnosti so obsodile vojaški udar; fidžijski sodniki so izjavili, da bodo ščitili pravno državo in ustavo; vršilec dolžnosti vodje policije na Fidžiju je udar označil za izdajo, zaradi tega pa ga je vojska razrešila njegovih nalog. Poročanje v medijih je odkrito, vendar vojska nanje izvaja pritisk, da ne bi prišlo do hujškanj. Prihaja do številnih primerov pasivnega odpora in civilne neposlušnosti, vendar, kakor je videti, opozicija vojski ni centralizirana ali organizirana. Poleg tega skuša vojska z zastraševanjem zatreti notranjo opozicijo in nesoglasje. Vendar se lahko razmere zaradi nezadovoljstva ljudstva zaostrijo in ni mogoče izključiti nasilja, odvisno od ravnanja vojske.

Zadnji vojaški udar se zdi bistveno različen od prejšnjih, saj ni izraz napetosti med avtohtonimi Fidžijci in indofidžijskim prebivalstvom, temveč predvsem spor med avtohtonimi Fidžijci, ki pa v nekaterih pomembnih pogledih vključuje obe glavni skupnosti v državi.

Poveljnikove izjave pred izvedbo udara odsevajo več pomembnih političnih zamer, med katerimi lahko nekatere naletijo na dokajšnjo podporo pri ljudstvu. Med njimi so bile obtožbe rasističnega ravnanja, ki ga potrjujejo osnutki zakonodajnih aktov v korist izključno avtohtonih Fidžijcev, kritike na račun tesnih stikov z nekaterimi osebnostmi, vključenimi v državni udar iz leta 2000, in njihovih pomembnih funkcij ter neutemeljeni očitki korupcije in nepotizma. Poveljnikova stališča v danem obsegu tudi odsevajo nasprotovanje tradicionalnim oblastem na Fidžiju, zlasti vladarjem in verskim skupnostim, katerih položaje spodkopava sodobnost. Videti je, da so na poveljnikovo nasprotovanje Qarasejevi vladi vplivali tudi slabi osebni odnosi med njima.

Pri poskusih posredovanja na Novi Zelandiji med ministrskim predsednikom Fidžija in poveljnikom na pobudo zunanjega ministra Nove Zelandije Winstona Petersa je ministrski predsednik pristal na zelo pomembne privolitve, ki pa jih poveljnik, nesposoben ali nežealeč kompromisov, ni štel za zadovoljive.

Vojaški udar ni bil zakonit niti ustaven ter pomeni večji korak nazaj za demokracijo na Fidžiju. Naletel je na vsesplošno obsodbo, vključno s strani EU, ki je 11. decembra 2006 izjavila: „*Svet obsoja vojaški udar na Fidžiju ter odstranitev njegove demokratično izvoljene vlade. Graja dejanja vojaškega poveljnika Bainimarama in vojaških sil Republike Fidži, ker so odstavili predsednika vlade in prevzeli izvršni nadzor nad državo. Svet poziva k takojšnji in popolni obnovitvi demokracije ter k čimprejšnji vrnitvi oblasti pod civilni nadzor.*“ Evropski parlament je 14. decembra 2006 jasno obsodil udar vojaških sil, kar je v ločeni izjavi storil tudi bivši glavni opazovalec in poslanec Evropskega parlamenta István Szent-Iványi. Parlament je tudi pozval Komisijo in države članice, naj takoj prekinejo zagotavljanje vse nehumanitarne pomoči Fidžiju, razen izobraževalnih programov, če jih izvajajo nevladne organizacije. V izjavi z dne 8. decembra 2006 so predsednik držav in vlad držav AKP jasno obsodili strmoglavljenje legitimne in demokratično izvoljene vlade. Izjavo je dal tudi Varnostni svet ZN, Fidži pa je mednarodno vse bolj osamljen, saj mu je bilo odvzeto predsedstvo pacifiškega foruma in je bil izključen iz svetov Commonwealtha.

Države partnerice Fidžija, vključno s Francijo in Združenim kraljestvom, so prekinile vojaško sodelovanje. Več držav, zlasti Francija, Avstralija in Nova Zelandija, je uvedlo ciljno

usmerjene sankcije, nekateri mednarodni partnerji Fidžija pa ponovno pregledujejo in zmanjšujejo razvojno pomoč.

III. Predlog

Člen 9(2) Sporazuma o partnerstvu AKP-ES med Evropsko Unijo in državami AKP, vključno s Fidžijem, podpisanega v Cotonouju dne 23. junija 2000 in revidiranega v Luxembourgju dne 25. junija 2005, določa bistvene elemente, na katerih temelji partnerstvo. Spoštovanje demokratičnih načel, pravne države in človekovih pravic podpira domače in mednarodne politike pogodbenic ter pomeni bistvene elemente Sporazuma. V skladu s tem členom in ob upoštevanju okoliščin spremembe oblasti na Fidžiju Komisija meni, da je dialog z novimi voditelji države nujen za razjasnitev naslednjih točk:

- (1) takojšnja obnovitev demokracije po mirni poti, ob upoštevanju vladavine prava in popolnem spoštovanju ustave;
- (2) oblikovanje vlade z mandatom iz fidžijskega parlamenta in večino v njem, ki je bila maja 2006 izvoljena v svobodnih in poštenih volitvah, ali organizacija predčasnih svobodnih in poštenih volitev, pri čemer se je treba izogniti podaljšanemu obdobju z začasno vlado;
- (3) načrt s cilji in merili ter ustrezni časovni načrt;
- (4) popolno spoštovanje človekovih pravic, s posebnim poudarkom na svobodi izražanja;
- (5) popolno spoštovanje pravne države.

Dialog bi novim voditeljem Fidžija dal možnost, da se izjasnijo o navedenih točkah, EU pa omogočil presojo, ali lahko na tej podlagi podpre prizadevanja države za izboljšanje spoštovanja bistvenih elementov revidiranega Sporazuma iz Cotonouja ali sprejme ustrezne ukrepe iz člena 96. EU bo o tem obveščala zadevne partnerje in zainteresirane stranke.

Komisija meni, da je zaradi okoliščin, v katerih se je zgodila sprememba režima na Fidžiju, ter zaradi oblike politične organizacije, ki so jo vzpostavili novi voditelji, to posebno nujen primer, tudi ob upoštevanju dejstva, da je Evropska unija v kritičnih tednih pred vojaškim udarom dvakrat v obliki javnih izjav predsedstva EU opozorila vojsko, da v demokraciji nima politične vloge.

Zato v skladu s členom 96(1)(a) revidiranega Sporazuma iz Cotonouja ni potrebno izčrpati možnosti političnega dialoga iz člena 8 navedenega sporazuma. Mogoče je opozoriti, da se v interesu čimprejšnje rešitve in ob upoštevanju pomena trgovine in pomoči v odnosih med EU in Fidžijem nadaljuje okrepljeni dialog v skladu s členom 8. Vendar želi Evropska komisija uradno posvetovanje z novimi voditelji za razpravo o njihovih zavezah, preden odloči o ustreznih ukrepih.

Komisija zato predlaga Svetu, naj povabi Republiko Fidžijski otoki k posvetovanju iz člena 96 revidiranega Sporazuma iz Cotonouja v skladu s priloženim osnutkom pisma.

Komisija predlaga, da se tekoče dejavnosti sodelovanja, zlasti v okviru sedmega, osmega in devetega evropskega razvojnega sklada, nadaljujejo med posvetovalnim obdobjem, če bodo spoštovani finančni dogovori. Poleg tega se predlaga podpora dejavnostim sodelovanja, ki bi prispevale k obnovitvi demokracije in izboljšale upravljanje.

Poleg tega, ob upoštevanju pomena industrije sladkorja za gospodarstvo Fidžija, razmer na področju zaposlovanja in revščine, Komisija predlaga, da se predhodne dejavnosti s financiranjem iz spremljevalnih ukrepov za reformo sladkornega sektorja, sprejeti v skladu s proračunom za leto 2006, nadaljujejo med posvetovalnim obdobjem, če Komisija meni, da razmere to dopuščajo.

PRILOGA

Začasni ministrski predsednik Republike Fidžijski otoki
Suva
Fidži

OSNUTEK PISMA

Spoštovani gospod začasni ministrski predsednik,

Svet EU je dne 11. decembra sprejel naslednji sklep: „*Svet obsoja vojaški udar na Fidžiju ter odstranitev njegove demokratično izvoljene vlade. Graja dejanja vojaškega poveljnika Bainimarama in vojaških sil Republike Fidži, ker so odstavili predsednika vlade in prevzeli izvršni nadzor nad državo. Svet poziva k takojšnji in popolni obnovitvi demokracije ter k čimprejšnji vrnitvi oblasti pod civilni nadzor.*“ Poleg tega je Evropski parlament 14. decembra 2006 jasno obsodil udar.

EU meni, da je zaradi okoliščin, v katerih se je zgodila sprememba režima na Fidžiju, ter zaradi oblike politične organizacije, ki so jo vzpostavili novi voditelji, prišlo do kršitve bistvenih elementov revidiranega Sporazuma iz Cotonouja. Poleg tega EU meni, da je to „posebno nujen primer“ v smislu člena 96(2)(b). Zato v skladu s členom 96(1)(a) revidiranega Sporazuma iz Cotonouja ni potrebno izčrpati možnosti političnega dialoga iz člena 8 navedenega sporazuma.

Vendar želi Evropska komisija uradno posvetovanje z vlado pred sprejetjem ustreznih ukrepov. Zato v imenu Skupnosti in držav članic Evropske unije vabimo vašo državo k posvetovanju iz člena 96 revidiranega Sporazuma iz Cotonouja, da bi izvedli poglobljeno analizo razmer in po potrebi korektivnih ukrepov, ki naj se sprejmejo.

S svoje strani si bo EU prizadevala voditi pogajanja konstruktivno in odprto.

Posvetovanje mora fidžijski strani omogočiti podrobnejšo opredelitev stališča glede takojšnje obnovitve demokracije po mirni poti, ob upoštevanju vladavine prava in popolnem spoštovanju ustave.

Predlagamo, da se posvetovanje izvede v bližnji prihodnosti, na datum, ki ustreza obema stranema, v prostorih Sveta Evropske unije v Bruslju.

S spoštovanjem,

Za Svet

Za Komisijo